

Brașov, 30 Noemvre v. 1890.

În ședința de Mercuri a camerei deputaților din Pesta s'au petrecut érași nisce scene furtunose ca pe timpul dezbaterii legii militare. Foile opoziționale susțin, că această ședință a adus o întorsătură în viața parlamentară, căci opozițiunea, care față cu ministeriul, ce s'a format după căderea ministrului-președinte Tisza, s'a purtat până acum cu multă rezervă și considerațiă, și-a perdut paciența și acum pășese érași fără de nici o cruțare la atac în contra lui.

Contele Albert Apponyi a declarat, cu ocaziunea prezentării legii bugetare pentru 1891, că el și partida lui n'au încredere în cabinetul actual.

În cestiunea reformei administrative — dîse el — nu s'a făcut nici un pas înainte, guvernul nu și-a împlinit promisiunile; dér declarările făcute de guvern cu ocaziunea dezbaterii listei civile și a bugetului de honveđi și atitudinea guvernului în cestiunea fabricii de arme sînt totu atâtea simptome, că nu se promovază cum se cuvine aspirațiunile și interesele naționale.

În ce privește defectele administrațiunii Apponyi găsesce, că în unele părți ale țerei s'a desfășurat o mai mare rigorositate, dér această a nimerit totu numai pe organele cele mai inferioare; se porniră cercetări disciplinare numai în contra micilor funcționari în comitate, ér celor mari nu li-se atinge nici măcar un fir de păr din cap.

Și mai aspre acușatiuni au îndreptat în contra guvernului conducătorii fracțiunilor din stînga Iranyi și Ugron.

Dér această a fostu numai în-
troducerea. Scenele furtunose avéu

sé urmeze după raportul ministrului de honveđi Fejervary asupra fabricii de arme.

După-ce a vorbitu deputatul Dionisie Pazmandy, criticându cu multă vervă și cu multu succes procederea ministrului în cestiunea fabricii de arme, s'a ridicat contele Stefan Karolyi și a accentuat necesitatea de a se înființa fabrica de arme ungară.

Karolyi a vorbitu apoi de suspițiuni, de indoeli în bunăvoința ministrului de honveđi față cu înființarea acestei fabrici și a dîsu, că guvernul e dator de a face sé dispară suspițiunile și de a liniști opiniunea publică, de aceea elu vorbindu ca un cetățenu, care se gîndesce cinstit, propune ca ministrul de honveđi sé cêră însuși ca o comisiune parlamentară sé cerceteze această afacere.

Vorbirea lui Karolyi a adus în mare turburare pe ministrul Fejervary, care a protestat contra cuvintelor: „sé liniștesc pe orice cetățenu care gîndesce cinstit”.

Karolyi asigură, că n'a dîsu această. Atunci ministrul întrebă mînios și mai multu strigându ca vorbindu pe contele Karolyi, că ce a dîsu?

În urma această se iscă unu tumultu grozavu. Strigetele de: nu-i nimeni dator de a repeți vorbirea sa! retrageți cuvintul! nu sîntem în casarmă aici! asta-i unu scandalu! ș. a. pelângă unu sgomotu teribil și îndelungat erau semnalul, că opozițiunea a inaugurat vechia ei tactică de atac și în contra ministeriului Szapary.

Revisuirea constituției în Belgia.

De unu timp încoace domnesce în Belgia o puternică mișcare, de care nu s'a mai vădutu până acum, de când a

intrat această țera în rëndul puterilor independente. Este adecă vorba de revisiunea constituției și introducerea *sufragului universal*.

Acastă ideeă se desbate deja de multu timp de cătră pressa belgiană, nu a avut însă destul rêsunet în popor și a fostu multă vreme nebagată în sêmă: de când însă deputatul Janson, a adus această cestiune înaintea camerei, care s'a grăbit a-o lua în considerațiă; de atunci această ideeă s'a lățit ca fulgerul în întraga țera și astăzi tótă suflarea în Belgia pretinde dreptul de alegere pentru adunarea țerei.

În ziua de 27 Noemvre a. c., când parlamentul recunoscîndu necesitatea revisuirii, a primitu propunerea lui Janson, poporul aflîndu despre această încungiurată în mare număr clădirea parlamentului și a salutatu pe deputati cu strigete de: „Trăiescă revisuirea.”

Acastă revisuire e împreunată cu greutăți, căci ar trebui sé se suprimé atăt art. 47 din constituțiă, care dă dreptul de alegere pentru cameră numai celui ce plătesce o dare directă de 42 de franci anual, cât și art. 56, în care se dîce, că pentru a puté fi senator, trebuie sé plătesc cel puținu 2000 franci dare directă anuală.

Pe cât se pare de ușor delaturarea acestor doi articuli, pe atăt de eu anevoință se crede că voru puté fi înlocuți. Și tocmai în acestu punctu este diferința de păreri, atăt în tabera liberală, cât și în cea clericală. Partida conservatoare crede, că va fi de ajunsu o sporire moderată a alegătorilor. De pildă, decă numărul de 130,000 al alegătorilor actuali, va fi ridicat la 200,000, Organul lor „Courrier de Bruxelles” declară, că decă s'ar estinde și mai multu dreptul de votu, această ar însemna domnia democrației sociale și apropiata proclamare a republicei belgiene.

O altă grupă de revisioniști, voiesce a da dreptul de votu tuturor alegă-

torilor comunali de până acum, prin ceea-ce s'ar ridica numărul alegătorilor pentru cameră la 400,000. Acestu sistem ar mulțumi pe orașeni (bourgesi), cu deosebire pe funcționari, nu însă și pe muncitorii, cari nu au până acuma nici dreptul la alegerile comunale.

Idea, care pare a avé cea mai mare șansă de reușită, se crede a fi aceea a partidei radicale, care acordă dreptul de votu universal, cu o singură restricțiune, anume, că fă-care alegătoru va trebui a și scorie însuși *buletinul de votu*, prin ceea-ce s'ar depărta dela votu *cei ce semnează prin punerea degetului*, ală căroru număr este încă forte mare în Belgia.

Bine înțelesu, partida muncitorilor, nu vrea sé țina sêmă de această restrîngere și pretinde dreptul de votu fără nici o rezervă.

Se nasce acum întrebarea, decă partidele politice se voru puté uni pentru o formulă ôre-care ceea ce de altmîntrele este cam cu anevoi, căci pentru revisuirea constituției, legea prescrie o majoritate de *deux treimi* ale ambelor corpuri legiuitoare. Spre acestu scopu regele Leopoldu II a apelat la sprijinul patriotic în această cestiune al tuturor partidelor și se speră, că această apelă va fi ascultat, spre a se păzi statul belgian de sdruncinări interne.

SCRIERILE DILEI.

O invențiune românească. Inventatorul „extinctoriului automatic” pentru lămpile de petroleu, d-lu G. C. Murgulețu, a sosit de curêndu în Bucuresci, unde a intrat în tratări cu mai mulți bancheri, pentru înființarea unei usine destinate a fabrica în țera extinctorii (stingătorii) automatici. Acastă invențiune este multu mai superiôră celorlalte de felulu acesta, căci nu ai trebuință a cumpera aparatul întregu, ci numai unu micu mecanismu, ce costă numai 1 francu, care se potrivește la fie-care lampă cu

FOILETONULU „GAZ. TRANS.”

Primul amoru alu lui Cavour.

Comunicat de Camil B....
(Fine.)

În ziua următoare pe inserate Cavour se reintôrse la Turin. Elu află „necunoscută” singur în odaia ei și unu sentimentu de o durere profundă îl cuprînsese la vederea acestei ființe cernite, ce-i părea a fi intruparea tristeței și a suferinței. Momentele prime se consumară în scuse reciproce, dér apoi veni rëndul la confesiuni.

Ei n'au stat mult împreună, pentru-că patru zile după aceea tînăra femeia a trebuit sé plece la o baie, împreună cu rudele ei. Despărțirea nu moderă însă pasiunea, și Camillo scria mai în fă-care și adoratei sale. Pécăt, că acele scrisori au fostu nimice. Din întraga sa acea corespondență de amoru au rêmăsu numai câteva trăsuri, pe cari „necunoscută” le-a fostu adresat viitorului mare bărbat de stat. În una din acestea ea scrie:

„Sciu bine, că astăzi te voi vedé, și că apoi îți voi puté spune ceea ce mi dictéază inima; ași dori însă forte

multu ca să și poté vorbi acum. Ah, de ce nu poté înțeti momentulu revederei ca să te poté strînge la inima mea! Momentulu revederei nôtre este pentru mine atăt de prețios, încăt nu poté fi rêscompérat nici cu chinuri lungi. Nu sciu cum se întêmplă, că fericirea lasă în mine urme mai adênci, decăt chîr cea mai mare durere. Aceste trei zile, Camillo, m'au făcut sé uită suferințele celor trei ani din urmă și amintirea acestor zile o voi păstra în inima mea ca mîngiere pentru neajunsurile ce mă așteptă!”

Cătă pasiune adevérată rêsună din această și celelalte scrisori! Era ôre mirare, decă tînêrul Camillo — pe atunci abia de 24 de ani — se topia cu tótă cugetarea și simțirea în pasiunea această. Nu ne stau la dispozițiă alte însemnări din diarul său, și decă mărima amorului lui o putem vedé numai din scrisorile necunoscutei. Așa cetim într-una din scrisorile dela 22 Iulie.

„De când și-am scris, te-am vădutu în vis. Ne aflam la ai noștri și mama mea dîcea, că nu e de nici unu folos a iubi, când și așa ai sé părăsesc în curêndu viața. I-am rêsuns, că tocmai atunci trebuie cineva sé iubescă mai

multu. M'am deșteptat din vis și inima mea e încă plină de chipul tîu. Voiu pleca liniștit de aici, fiindu sigur de tine. Presimțirile mele sinistre au fostu înlocuite prin una dulce. Ce am făcutu eu, Camillo, ca să aflu unu suflet ca al tîu? Eu, căreia nu-i vinea a crede, că ne protege unu Dumnezeu! Pentru ce mă iubesc? Pentru ce iubesc ființa plăpândă? Tu poté încă nici nu mă cunosc în de ajuns? E adevérat, eu poté iubi, dér cât sîntu de neperfect și slab! Nu sîntu demnă de atăta iubire, o sciu eu.”

Trebuind sé și ia adio pe timp mai lung și încă în prezența unor străini, i întăresce ideeă iubirii lor. Ei recetesce de nou scrisorile, care le-au schimbat, câștigă putere din ele și se iubé până la estăsu în confesiunile lor reciproce. Părinții „necunoscutei” cred, că copila lor a inebunit și încercă tôte mijlocele de a o înstrăina de pasiunea amorului, dér încercările lor sîntu zadarnice. Camillo, cel mai fericit din ambii, împărțășise mamei sale iubirea sa, i dă sé cetescă scrisorile „necunoscutei” și buna femeia e mișcată până la lacrimi. Iubita află despre această și ea scrisé lui Camillo!

„Ah, Camillo, pentru ce nu poté sé cadu la picidrele mamei tale, pentru de a-i puté esprima sentimentele de gingășiă recunoscîță și iubire, ce mi le inspiră. Dênsa așaderă nutresce sentimentulu grației și alu compătîmirei față de mine? Ea nu mă ține, că sîntu ne-bună? Și eu, care d'abia cutezam sé esprimu numele ei în prezența ta, de frică sé nu mă blasteme, pentru-că eu dominat de o putere mai tare ca mine, am turburat liniștea fiului ei, eu așader m'am amăgit și, o! cât este de dulce a cunósce o astfel de amăgire... Nu tótă lumea se lapedă dec de mine, mama ta, este care nu se lapedă, care te iubesc, care mă iubesc și mă compătimesce. Nu sîntu dec așa de compătimit!”

Amanților le mai rêmănea timp a se ocupa și cu altceva, nu numai cu pasiunea lor. Cestiuni de ale politice de și, de religiune și literatură sîntu adesea atinse în scrisorile „necunoscutei” și se pare, că Cavour și-a dat silință seriôsă de a corege părerile ei, adesea cam extreme. Ea era republicană și jura pe Raspail și Trélat, ér pe Armand Carrel îl divinisa. Cu tôte tînerețele lui, Cavour arăta multă moderațiune și se

petroleu. D-lu Murgulețu a obținut breveturi în toate țările din Europa; un proiect de lege pentru acordarea unui brevet și pentru România a fost depus pe biroului Camerei.

Universitatea săsească. Din raportul anual al universității săsești din Sibiu eștragem următoarele: Școlile industriale susținute de universitate au fost cercetate în anul trecut de 1795 elevi; între cari au fost 1221 Germani; 286 Români, 271 Maghiari, 4 Cehi, 11 Israeliti și 2 de altă naționalitate. Dintre români au fost 233 greco-orientali și 52 greco-catolici. În bugetul e preliminar pentru școle și institut de învățământ sumă de 88,760 fl., care se împarte astfel: pentru gimnaziile, seminariile și școlile populare capitale ev. 52,500 fl., pentru școlile industriale 11,600, pentru școala agronomică din Mediaș 6,200, și 960 fl. stipendii; Bistrița 2000 fl., Feliđora 2000; gimnaziul român gr. or. din Brașov 5,000 fl. și gimn. ev. ref. din Orăștia 3000 fl. Pentru școala reală superioară din Sibiu 3000; pentru școala română gr. orient. din Sebeș 1000 fl., pentru școala română gr. or. din Orăștia 1000 fl., stipendii pentru Bistrița și Feliđora 500 fl. Universitatea a avut la finea anului 1889 un activ curat de 1,988,567 fl. 09 cr. er. averea celor șapte județe reprezintă un activ curat de fl. 620,314.60 cr.

Doctorul Assaky a început Marția trecută, la spitalul Colțea din București, a inocula cu lichidul contra tuberculozei al doctorului Koch. Un mare număr de studenți și medici au asistat la acesta primă inoculație. Doctorul Assaky a inoculat cinci bolnavi cu câte un miligram de limfă.

Cimiteru de pe timpul Romanilor. Din Aiud se știe, că pe teritoriul erarial de lângă comuna Roșia, s'a dat de nisce cripte de pe timpul Romanilor pline cu cenușă și bani de argint și de aur, așezați în urne.

Averea în bani „Kulturgylet“-ului. Cetiim în „K.-var“, că averea Kulturgyletului s'a sporit în zilele din urmă cu o fundație de 43,600 fl. care fu predata deja Kulturgyletului pe lângă li-terele fundaționale, cari destinază banii pentru scopuri culturale. Pentru sfânta cauză a națiunii — serie „Kolozsvar“ — fundațiunea acesta e cea mai mare dotațiune în bani, după aceea a lui Kun Kocsárd. Prin fundațiunea acesta averea în bani a Kulturgyletului a trecut deodată cu 30,000 fl. *preste ună jumătate de milion.*

Concertu. Musica orășenească va da Duminecă în 14 Decemvre un concert în sala Redutei.

„Nunta din Valeni“ în teatrul din Clușiu. Clușiu, 8 Decemvrie.

III

Incă ceva. *Venio ad fortissimum virum.* Piesa lui Brociner, chiar în China se se represinte, până ce sunt concepte de pudore, de sêmțu estetic și de iubire de adevăr, nu va pute fi susținută. Cum vine acum d-lu Moldovan Gergely să critice în „Kolozsvar“ o piesă, care *per extensum* n'a cetit'o, după ce limba originală, în care e scrisă, nu-o știe, der peste totu nici n'a cetit'o de loc, se-o critice numai pe basa unei reprezentări a ei fugitive, la care a asistat? D-sa a fost — înainte de a ajunge inspectoru școlar, er mai târziu fără de a avé merite literari române, profesor de limba română — concipientu, decă nu scriitoru la unu avocat, apoi unu amplotu subalternu la primăria din Clușiu, n'a avut der ocaziune a deveni om vârtos în ale dramaturgiei cu atât mai vârtos, că n'a învățat nici filologie, nici filosofie.

Spre a pute critica piesa din cestiune d-lu Moldovan Gergely ar trebui înainte de toate să cunoască viața politică-socială și economică a României. Noi însă așa scim, că n'a fostu niciodată în România, șeu și de a fostu, n'a studiatu raporturile politice și sociale de acolo, nici cele literare, economice, agrarie ș. a. Cum cutază der d-sa a vorbi despre România, dându-și aerul unu criticu cunoscător. Și cum cutază d-sa pe temelul acestei pretiuse critice a sa a risca față de atâți Români inteligenti afirmațiunea, că ei ar fi făcutu demonstrația „blind“ (orbă) și că piesa din vorbă nici că are de a face cu poporul românesc. Cugetă ore d-sa, că Români pun pe cărți de „ferbli“ bunul lor sêmțu?

În citatele d-sale, cari nu se potrive-cu și cari, se vede, le-a scos pro-spete din cărțile ce le avea pe mesă, se ocupă multu cu junimiștii. Der ceilalți? Piesa a fostu, după cum însuși recunosece, obiectu de interpelare în camera română. Unanimu s'a ridicat vocea publicului român de dincolo de munți în contra acestei piese și chiar junimiștii au pășit în contra ei. Ea ar fi fostu combătută să fi fostu ori-ce regim de putere. D-sa însă nici aceea nu știe când s'a scris piesa și, ce e mai mult, nici atâta, când și unde s'a reprezentat până acuma și cu ce succes.

Nimicu nu pôte caracteriza mai bine

procederea „marelu“ criticu alu lui „Kolozsvar“ ca împrejurarea, că densul vorbește despre România de acum așa ca și cum ar fi rămas totu în starea, în care a fostu sub fanarioți!?

Der de ce se ne mai mirăm de d-lu Moldovan Gergely, din grația colegilor săi doctoru, fără de a fi ascultat facultate filosofică, că se obstrude ca interprete alu unei piese dramatice, fără de cunoscință de cauză; ore nu face elu totu asemenea când scrie prin „Budapesti szemle“ și cetesce la „Museum-egylet“?

Nici n'ar mai fi de lipsă a o spune, că noi nicidecum nu putem pârteni vederile d-sale. Noi nu numai în experiența și convingerea noastră propriă, ci și în bunul nostru sêmțu și în atitudine publicului român față cu opera lui Brociner, avem garanția indestulătoare pentru de a susține, că această operă nu corăspunde, cu toate contra-demonstrările unora, cari se pretind a sta la înălțimea culturai dramatice, nu corăspunde pentru-că după părerea noastră ea având tendința a înegri clasele române și-a perditu chiar dreptul de existență și anume din motivele ce le-am desfășurat în articuli premergători, a cărora aprețuire nu o putem încrede d-lui Moldovan, căci când vorbește d-sa, nimeni nu e cu d-sa, afară de aceia pe cari îi slujese. Ar trebui să știe d-sa odată, că noi nici în critică literare nu-lu primim ca competentu, cu atât mai puțin, cu cât după lucrările sale științifice până acuma nu a datu dovadă, că ne-ar fi superioru.

Așa-déră d-lu Moldovan Gergely face politică socială, limbă națională și critică dramaturgică pe socotela sa propriă și noi, repețim, nu-i încredem nimic din cauzele, pe cari și d-sa le știe.

Der în cestiunea de față nici că este vorba de d-sa, ci de Marcu Brociner, ni-se pare din Ploesci, și de compilația lui teatrală, căreia nu-i voru pute da valoare nici o sută de mii de critici favorabile, ca aceea a d-lui Moldovan Gergely.

Interogatoriul la poliță.

Eri am vorbitu despre interogatoriul de Marți. Acum spre întregire reproducem după „Erd. Hir.“ cuprinsul interogatoriul de Sâmbătă:

Cel dintai ascultat a fostu preotul *Vasilie Podoba*: când s'a început șgomotul, n'a fostu în lojă; când a intrat în lojă, tinerii de acolo nu făceau larmă. N'a scitutu, că tinerii români aru vré să demonstreze, ba a cređutu, că Ungurii voru să demonstreze, deorec: subiectul piesei este din viața socială a

Românilor. — Urmă ascultarea tinerilor: *Romulus Popu*, stud. gimnas. (de 17 ani) mărturisește, că unu polițistu i-a datu cu pumnul în căfă. *Ionu Nicoră*, candidatu de profesor: n'a flueratu, der cu voce tare și-a manifestat neplăcerea față cu piesa; anume s'a dus la teatru pentru ca să se manifeste această neplăcere. *Victor Corbu* medicinistu, *Valeriu Albu* medicinistu, *Nicolau Bobeșiu* funcționar de bancă și *Ioan Radu* candidatu de profesor, au declarat totu, că n'au luat parte la demonstrația. *Alexandru Bohățielu* juristu: s'a mirat când a văđutu demonstrația și a đis: „hm! hm! hm! — *Iosif Chirtopu*, juristu: prin două fluerături a datu espresione neplăcerii și desaprobării sale față cu piesa. A cunoscutu tendința piesei și a scitutu, că acesta e batjocoritore pentru Români și de aceea abia a apucat să mērgă la teatru ca s'o fluer. — La începutul pertractării, căpitanul orășeneșu a provocat pe apărătorul Dr. *Isac* să stea liniștit și să nu șoptescă, căci la din-contra va fi silitu a recurge la dreptul ce l-i dă legea. „Oftim“, — răspuse Isac, — „aici sunt, îți stau la dispoziția“. Prin o lungă vorbire, apărătorul protestă în contra piesei, care vatēmă pe Români.

„Kolozsvar“ ridică puțin vëlul, ce acoperia adevăratele motive ale arangiatorilor „Nuntee din Valeni“ și alu contra-demonstrațiunilor. Eă ce știe această fôia în numărul dela 9 Octomvre n.:

„Înainte de ce s'ar da uitărei, după cum merită, și „Nunta din Valeni“ cu istoria ei scandalosă, trebuie să constatăm, că până a nu se începe reprezentarea a doua de Sâmbătă s'era d-lu directoru Ditrói într aplause șgomotose a fostu chemat pe scenă de publicu. Acesta a fostu o demonstrațiune neobișnuită, ca și care până acum nu i-s'a mai făcutu d-lui Ditrói. Cum i-a plesit prin minte publicului de a-o face acesta acum? Să ne tragem pe sēmă, ce merite a avut de rëndul acesta d-lu Ditrói, pentru ca să i-se facă demonstrațiunea? Meritul lui a constatu în aceea, că a adus pe scenă o dramă forțe mediocre, despre care se dusesse vestea, că în Graț și Sibiu și mai Dumneđu știe unde a produsu forțe multă supărare între Valahi. Valoarea internă a dramei nu l'a sedus pe d-lu Ditrói. Se află încă multe piese, cari sunt și bune și și noue pentru Clușiu, pe cari însă d-lu Ditrói nu le-a pus pe scenă. Der prin aducerea pe scenă a amintitei piese, elu a datu ocaziune a se nasce unu scandalu

încerca să reduce entuziasmul iubitei sale la măsura cea adevărată. De altă parte, o întâria în vederile ei religioșe și se pare, că elu o făcea acesta din convingerea, că *fiă-care femeie trebuie să aște unu rađim în credința religioșă.*

Correspondența lor a fostu viuă în decurs de doi ani, după aceea încep a se răi. Vina la acesta era Cavour. Elu făcu călătorii mari, văđu Parisul, Londra, încep a cunoșce lumea și se cugeta totu mai puțin la necunoscuta. Cea din urmă scrisore, pe care i-a scris-o ea în presera morții sale merită să fiă notată, din ea se reflectă acel sentimentu profund, aceea pasiune constantă, care ne probază, că în cestiune de amoru femeile sunt mai constante și mai bune ca bărbații.

„Femeia, care te-a iubit, e mörta“, scria ea. „Ea nu era frumoșă, pentru-că suferise mult. Ceea ce-i lipsia, șciea ea mai bine ca tine. Ea e mörta și rivale veohi i ocupă locul. Decă și în privința frumuseței se lasă să fiă întrecută de el pe acestu pământu, în una însă ea lă întrece pe toate: Nici una nu te-a iubit ca ea, nici una! tu nu ai fostu în stare a pătrunde în adăncimea amurului ei, pentru-că cum și-aș fi pututu împărtași acesta, când limba omenescă nu este în stare să o descrie... Camillo, rămăi

cu bine! În momentul, când scriu aceste linii, sunt firmu determinat a nu te mai revedé nici-odată“.

Cavour a datu această scrisore fratelui său, ca să o cetescă, și-i đise:

„Decă ai cetit'o, dămi-o înapoi, pentru-că ea e pôte cea din urmă amintire despre o ființă, care din cauza mea a suferit mult, fără ca să se fi plânsu vre-odată“.

Nu l'a pututu uita.

(Pictură în prosă, de G. Carpă.)

Ce te uiti de pe stâncă cea înaltă în valurile adănci ale apei, față cu ochi negri și holbați? Vrei să întreb elementul, de'i ușor de murit sub umedu'i vestmântu? Ori dora plângi vr'o dulce amintire, vr'o viață perđută?

Fata ședea în tăcere, cufundată pe o stâncă înaltă și sfărmată; apa limpede la picioarele ei se juca cu nășipul mărunt și cu pietrele luoi.

Unu vântu ușor din spre valuri mișca perul copilei ce atârna în plete pe spate, și rochița i subțire felfăia când încoea, când încolo.

Pe petrișu se đăria unu piciorăș mic și gingaș, acoperit puțintelu de pōla rochiei, care bătută de vântu se lipia de corp. Ce forme frumoșe și gra-

țioșe! Ce brațe rotunjore, ce pieptu dragălașu...! Avea nisce ochi mari, negri, desupra cărora nisce gene negre și lungi formau unu arcu, ce lăsa să se esprime în ochii ei unu farmec dureros!

Gurița ei mică și roșioră ca o ciresă din luna lui Iunie se deschidea câte odată, ca și cum ar fi dorit să spună ceva, să spună că suferă, că o dore, coela la inimioră; să descopere vântului și valurilor durerea sa...!

Din valuri se ridica unu voinicu, cu plete lungi și negre, cu ochii mari suferind și totodată plini de bucuria; unu fluerăș îi atârna la brēu, unu fluerăș mic mititelu, cu șapte borticele negre. Voinicul îl luă în mână, ridică privirile în sus și încep a cânta.

O doină — lungă și tainică... unu suspin lungu, dureros... și-apoi încă una și încă una...

Paserile se opriau în sbor, peșcii se ridicau în fața apei, gândacii încetau a bombăni, doi fluturași se cuprindeau într'o lungă sărutare...

Fetița ce te uiti atât de lungu în pustii? Ce holbezi ochii atât de tare fără a vedé nimic? Ori dora cântecele voinicului te-au pătrunsu la inimă?

și-au adus aminte de ciasuri fericite?

Unu lungu suspin se auđi de jos, lungu, tainicu, întinsu; apoi voinicul dispăru erăș în apă.

Trecu ziua, trecu s'era, luna se ridică pe cer, — er fiica noastră totu stătea pe gânduri, cufundată în visuri dulci.

Rađele lunei scanteiau pe valuri și învéliau totu într'unu farmec de nopte. Stâncile deveniau cu două fețe — una albă strălucitoare, alta cufundată în întunereculu noptii.

Pasările se culcase, numai dulcele cântec alu privighiătorii se auđia din depărtare. Când luna stetea sus pe firmamentu și lumina mândra fecioră, unu pasu ușor se auđi și copilița tresare.

Voinicul se apropiă cu pași trăgănați din spre valuri în brēu purtându fluerășul farmecătoru — într'o sărutare ei s'au înțelesu...

**

Petricile frumoșele, spuneți ce-ați văđutu? Unde-i fata frumoșică și voinicul farmecătoru? S'au dusu amendoi în umedul mormentu?

Viena, în 30 Nov. 1890.

și prin această a dat ună aventă casei sale. Acesta este unul din meritele lui. Ală doilea merit constă în împrejurarea, că teatrul a fost până acuma un loc, unde în numele artei am putut merge cu toții. Acum însă d-lui Ditrói a întocmit pentru cât-va timp lucrurile astfel, ca noi să ne simțim rău în teatru, decât vedem Români, ér aestia privesc cu ochi răi teatrul un-guresc. Acestea sunt meritele lui. Ne-am obișnuit a dice, că teatrul din Clușiu „implinesce o misiune“. D-lui Ditrói înțelege, care este această „misiune“. Asemenea o înțelege și intențea, care are a supraveghia programul lui. Dorim, ca aceste merite să le vedă și autoritățile, ce stau peste dânsii, căroră li-s'a arangiată comedia d-lui Ditrói“.

La acestea răspunde „Erdélyi Hiradó“ dela 10 Decemvre:

„Kolozsvár“ în articolul său nechibzuit a voit să înegrească direcțiunea teatrului nostru. Elă acasă pe directorul Ditrói, că prin reprezentarea „Nunței din Văleni“ a dat ocaziune la ivirea unui scandal, ca prin această să dea aventă casei sale. Ar fi greu a hotări în grabă, că ore în aserțiunea această ce este mai mare: naivitatea, ori calumniarea neintemeiată. Insuși „Kolozsvár“, după prima reprezentare a „Nunței din Văleni“ a declarat, că piesa această nu conține nimic, ce ar fi putut îndemna pe Valahî la o asemenea demonstrațiune scandalosă. Ba chiar și un profesor universitar român (Moldován Gergely) s'a declarat în colónele lui „Kolozsvár“ în acest înțeles. Și în timp de trei zile „Kolozsvár“ și-a schimbat părerea sa. În articolul său de ieri, elă a devenit încă mai valahî decât Valahulă. În adevăr, că pe cale această pôte să ajungă încă, ca băeții valahî, căroră le place a demonstra, să facă chiar și conductă cu torțe redactorului lui „Clușiu“ („Clușiu“ redactorul luijának), dér cu atât mai mult ofensează elă sentimentul patriotic al cetitorilor săi.“

In afacerea scandalului teatrului — serie „Kolozsvár“ dela 11 Decemvre — investigațiile s'au terminat, sentința însă nu s'a adus încă. Sentința, se prevede, va pedepsi în banî pe aceia, cari s'au dovedit a fi făcut în adevăr sgomot în teatru. Spiritele acuma sunt liniștite.

Eri s'era (Marți) țineau, că se vor mai face demonstrații de stradă, dér fiind-că s'au dat de veste, poliția din precauțiune a străjuit bine strada de mijloc (Belközéputca, unde se află locuința d-lui Dr. Aurel Isac) și strada podului (Hiduteza, unde se află locuința d-lui Podóbá). Demonstrații însă nu au fost, și pe la 10¹/₂ ore din nopțe străjarii puși anume s'au putut retrage prin stradele liniștite în locuințele lor unde au anunțat, că e ordine.

Correspondența „Gaz. Trans.“

Districtul Năsăudului, Decemvre 1890.

Quousque tandem . . . ?
Permiteți-mi Onor. D-le Redactor, a cere ospitalitatea iubitei noastre „Gazete“, pentru de a descoperi luminei încă o zală din lanțul cel lung al nelegiuirilor comise de faimosul fișpan Banffy pașa, cu mamelucii lui.

Se pôte, că nu va prinde pe nimeni mirarea, despre cele ce le voi descrie, pentru-că totă suflarea, și cu deosebire cea românescă, a priori scie, că unde e vorba de Romano-fagul Banffy, acolo trebuie să fiă și o neleguire, comisă de elă față cu poporul român și în speciă față cu nefericii Români grănițeri din Districtul Năsăudului.

Și adevă e neleguire a comis? În ce e următore o voi descrie în mod neinteresat și obiectiv. Și anume:

Intr'o bună dimineață, ne pomenim cu o mulțime de acțiuni judecătorești

și procese — de mai multe decât de mii flor. — intentate din partea fondurilor școl. centrale grănițeresci din Năsăud, reprezentate prin fișcalul comitatensu Jakab János — sas de naționalitate și membru impus în comitetul acelor fonduri, — contra tuturor membrilor acelui comitet, căți au fost dela 1861 încôce, până la era cea nouă de administrare a fondurilor, adevă până la venirea lui Bánffy; — și decât ore-unii membri au murit în decursul timpului, li-s'a împresuat ereditatea, punându-li-se din oficiu curator ad actum. Sărmanii de ei membri nici în pământ nu au pace și linisce de furiosul și neimpăcatul Bánffy pașa.

Și ce au păcătuit? Ce crime au comis respectivi fruntași, ca fosti reprezentanți și membri ai comitetului grănițeresc, de li-s'au intentat astfel de procese monstruoze?

Nimic alta, decât că ei, ca fruntași ai grănițerilor, au fost aleși membri în comitetul fondurilor lor, și au fost provăduți cu credenționale în regulă, date din partea grănițerilor alegători, — și ca atari, după cea mai bună a lor, conștiință, pe basa împrejurărilor ocurrente, au votat felurite cheltueli anuale, făcute în afacerile și în interesul fondurilor. Acele cheltueli s'au indus tôte — în anii respectivi — în socotelile fondurilor, cari s'au și trimis la Ministeriul de instrucțiune spre aprobare. Aceste au fost aprobate, dându-li-se absolutoriul pentru acei ani de gestiune.

Va să dice, sumele cheltuite, cari acuma sunt inacțiunate, tôte au fost votate de comitetul legal, ca proprietari al fondurilor, aprobându-se ulterior și de ministru.

Decă acele cheltueli, au fost votate fără de basă legală, ministru trebuia să nu le probeze; — ci trebuia să le dificeze atunci, nu după 10 seu 20 de ani.

Neastimpăratul Banffy însă, pentru ca să-și pôte realiza scopurile sale, a succit și resucit lucrurile până acolo, că a lăsat să se constate prin ómenii lui, necunosători de cauză și împrejurări — fără cererea și invoirea adevăraților proprietari, — că sumele respective au fost, fără basă, și pe nedrept votate; prin urmare sunt a se refuda din partea acelora, cari le-au votat.

Și cum a purcesu?
Mai întâiu, în anul 1889, s'a încercat a încassa sumele acelea pe cale politică; — a provocat, prin fișcalul comitatensu numit, pe toți respectivi membri, că să plătescă cheltuielile votate de ei. Lucru a rămas însă fără rezultat. — Pe semne a prevăduț că nu va câștiga.

In urma acesteia, s'au făcut pași, din partea domnilor din Năsăud, — la ministru, ca să abția dela pretențiunile acestea.

Ce a fost rezultatul? Ministru, în loc să abstea dela acelea, — se spune — că a ordonat inacțiunarea acelor membri, pe calea judecătoriei civile.

Cu ce drept? Așa! cu dreptul pumnului, pentru-că maxima stăpănitórilor este: „Celă ce are putere are și dreptul“.

Nu este vorba de drept; — în țera noastră așa ceva e vorbă deșertă în pustii; — și deorece ideea de stat maghiar și interesul dușmanilor noștri, așa pretind, — așa trebuie să se întempe.

Sic volo, sic jubeo dar' în fine unde vomă ajunge?

S'au vor pierde fondurile, și atunci cine va rebonifica fondurilor atăta sumedenia de spese făcute o inacțiunarea?

S'au vor pierde cei inacțiunati — ceea ce e mai mult posibil, — și atunci, ce au câștigat fondurile?

Nimic, decât ură, dispreț și blăstémul a celor câteva decât de familii, devenite serace prin acest mâr-

șavă proces, unic în felul său, în analele justiției europene.

Opiniunea publică este, că vor pierde privații, la totă întempearea, — căci la casă contrar, — natura lucrului aduce cu sine, — nu s'ar fi început aceste procese, și nu s'ar fi făcut atâtea spese. —

Ce le pasă înse de spese, decât prin apucături de acestea, le succede dușmanilor, a'și duce planurile la îndreplinire?

Se presupune, că și aceasta e un fel de procedere, întocmai ca cu pădurile. E un fel de politică de intimidare, prin care se fac pe adevărații proprietari ai fondurilor, ca ei singuri să se sature, și prin urmare să se lapede — de a vera lor, ca de o sarcină ce nu o mai pôte suporta; — care avere, ei de bună vóiă, din a lor propriu o au făcut și o au designat și jertfit, pe altarul culturai naționale.

Se vede, că această politică, o a făcută cu precalculare, că adevă între astfel de împrejurări și sub astfel de prospecte, cu greu se vor afla indiviți dintre grănițeri, — ca adevărații proprietari — cari să mai primescă a fi membri în comitetul fondurilor; rămându-le astfel mână liberă la o administrare după placul lor. —

Acăsta politică, se pare, că au acceptat-o și domni năsăudenii, — cu scop că totă ce este de al fondurilor, să monopolizeze pentru ei; — ceea ce au cam dovedit-o mai de multe ori; — pentru că și în afacerea această, nu dice nici unul nimic, nu face nimeni nici un pas ca să apere drepturile proprietarilor, — ci tac ca peșele în vărșă.

Chiar așa au proces stăpănitórii și cu pădurile, căci până acolo au dus lucrurile, încât astăzi proprietarii — plătind sume colosale ca pedepse și privericațiuni, — mai că de bună vóiă s'ar lăpăda de titlul de proprietari ai lor, numai să-și lase nejuțit pentru pedepsele cele mari diotate de nisce ampoiași importați, cari nu-și facu nici un fel de remușcare de conștiință, s'ărăcind mulțime nenumerată de familii.

Acuma avem direcțiune peste păduri, vomă vedea ce va isprăvi; și la timpul său nu voi întârția a vă descoperi.

Astfel stănd lucrurile, de sine se nasce întrebarea: Quousque tandem? Până când va abusa Bánffy de paciența blândului și nevinovatului popor? Când vor încea despoierile și prigonirile din partea neimpăcatului nostru dușman?

Așteptăm cu încordare ziua de 19 Decemvre st. n. a. c., terminul de pertractare al proceselor intentate. Să sperăm, că totuși mai este barem umbră de dreptate, în țerele din regatul Sf. Stefan, pe al cărui tronă a domnit odată dreptul Matia Corvinul!

Flaviu.

Tratamentul lui Koch și medicii francesi.

Se scrie din Paris cu data de 5 Decemvre:

Medicul primar dela spitalul S'aint Louis, Dr. Péan, se exprimă astfel asupra remediei doctorului Koch:

„Sunt cuprins de admirațiune. Încercările făcute Joia trecută, au dat deja rezultate uimitóre. La toți bolnavii inoculați s'a ivit o schimbare. Decă și a doua inoculare după a cincea zi, adevă mână, va avé același efect, atunci ajungem la bune rezultate, cari vor întrece multă așteptările noastre. Ună tineră de 17 ani, avea *cozulgiă purulentă* ajunsă în ultimul stadiu. Starea sănătății lui era atât de îngrijtore, încât nu voiam a-i grăbi mórtea, printr'o operațiune. O zi după inoculare, deja ambele sale râni începură a merge spre bine, secretau mai puțină materie, căldura corporală a crescut cu 2 grade. Schimbarea spre bine este atât de mare, încât am rămas cu totul uimit și nu am cređut-o posibilă. Acest tineră este acum scăpat de cele trei vetre tuberculóse, două deja au dispărut.“

Din acest unic cas se pôte deduce că *tuberculosa la incheaturi* se pôte combate. Starea bolnavului s'a îmbunătățit într'atăta, încât acum pôte procede fără nici un pericol la operațiune. La un alt om în etate de 32 ani m'am fost temut de-o catastrofă, deorece avea o vatră tuberculósă în gâteli. Trei ore după inoculare, bolnavul se simțea mai bine, respirațiunea i-se ușură, umflătura *ganglionilor* încep a scăde. La toți inoculații am constatat efectul binefăcător al noului metod de vindecare. Chiar cei ce au tubercule în plamâni se simtă cu mult mai bine.

Deorece *tuberculosa pulmonară* dispare, după vindecarea *tuberculosei de incheaturi*, este deci de prevăduț, că prin metodul de vindecare al doctorului Koch, ea va pută fi invinsă. Acest remediu va pută fi fără îndvélă aplicat cu cel mai mare succes pentru vindecarea *fisiei*. Doctorul Koch a adus ómenirei acel mare serviciu, pe care i l'a adus și Jenner; această se pôte susține, deja de astăzi, cu siguranță. — Totă astfel s'au esprimat și alți medici ca Cornil, Schaffner și alții.

DIVERSE.

O copilă martiră. În 2 Decemvre s'a sfârșit după o durată de 3 zile procesul contra contesei Carlotta Badini, soția oficiantului poștal, contele Franciscu Badini, care a fost acusată pentru omor și grave vătămări corporale, făcute în contra fiicei sale vitrege de 14 ani Charlota, care a murit în 30 Iunie a. c. Contesa Badini în marea și neespericata ei ură contra copilei, a maltrat-o pe această într'un mod barbar. Mórtea copilei proveni în urma unei lovituri la cap, prin care i-a sdruncinat creierii. Impresiunea cea mai dureroasă a făcut-o asupra publicului, observarea medicilor legiști, că s'ermana copilă, chiar fără a fi fost lovită, ar fi murit în scurtă de fôme. Criminala a fost declarată de vinovată de cătră jurați în unanimitate și condamnată la 16 ani muncă siluică.

Necrolog. Ni-se scrie: În 8 Decemvre a răposat după scurte suferințe bravul preot român Ioan Părtiță din Poșaga de sus (Belióre) în etate de 42 de ani, lăsându în urma sa pe nemângaiata sa soție Palagia Părtiță n. Corodea cu patru copii orfan. Răposatul a fost un păstor adevărat al turmei sale, elă a spriginit diaristica română, a fost membru al „Asociațiunii Transilvane“, membru în reprezentanța comitatensă. etc.

Flă-i țerina ușoră și memoria binecuvântată!

Cursul pieței Brașov

în 12 Decemvre st. n. 1890.

Banote românesci Camp.	9.07	Vând. 9.10
Argint românesc	9.02	9.07
Napoleon-d'ori	9.08	9.11
Lire turcesci	10.38	10.48
Imperiali	9.36	9.41
Galbeni	5.35	5.40
Fr. franc. „Albina“ 8 ¹ / ₂	101.—	—
5 ¹ / ₂	99.50	—
Ruble rusesci	131.—	132.—
Mărci germane	56.—	56.50
Discontul 6 ¹ / ₂ pe an.		

Cursul la bursa de Viena

din 11 Decemvre st. n. 1890.

Nota de aur 4 ¹ / ₂	102.40
Nota de hârtă 5 ¹ / ₂	99.60
Imprumutul căilor ferate ungare	
aur	113.50
do argint	95.95
Imprumutul cu premiul unguresc	133.25
Losurile pentru regularea Tisei și Sghedinului	127.—
Nota de hârtă austriacă	88.90
Nota de argint austriacă	88.95
Nota de aur austriacă	107.75
Losuri din 1860	136.40
Acțiunile băncii austro-ungare	982.—
Acțiunile băncii de credit ungar.	357.50
Acțiunile băncii de credit aust.	302.—
Galbeni împărătesci	5.46
Napoleon-d'ori	9.11
Mărci 100 imp. germane	56 51 ¹ / ₂
Londra 10 Livres sterlinge	115.10

Proprietar: Dr. Aurel Mureșianu. Redactor responsabil interinal: Gregoriu Maior.

„Krach“-ulū celū mare!!!

New-York-ulū și Londra nu a lăsatū neatinsū nici continentul european, ceea ce a indemnātū pe o fabrică mare de argintăria a dārui intrēga sa provisiune pretinđendū numai o fōrte mică despăgubire pentru lucru.

Sunt imputernicitū a executa acestū ordinū.

Dāruescū așadēr fie-cārui, fiā bogatū, ori sēracă urmātōrele obiecte contra despăgubirei de fl. 6.60 și adecā:

- 6 bucăți cuțite cele mai fine cu tășurile adevērate englesesci,
6 bucăți furculițe, argintū americanū pat. dintr'o bucată,
6 bucăți linguri, argintū americanū pat. dintr'o bucată,
12 bucăți lingurițe, argintū americanū pat. dintr'o bucată,
1 bucată lingură pentru sosū, argintū amer. pat. dintr'o bucată,
1 bucată lingură pentru lapte, argintū amer. pat. dintr'o bucată,
6 bucăți cesci-Victoria englesesci,
2 bucăți sfeșnice frumoșe,
1 bucată strecurātōre de ceaiu,
1 bucată saharniță fōrte fină,

42 bucăți la olaltă. Tōte obiectele de mai susū a costatū mai 'nainte peste 40 fl. și se potū cāpeta acum cu acestū prețū minimalū de fl. 6.60. Argintulū-Patent americanū este unū metalū cu totul albū, care își conservă colōrea argintului 25 ani, pentru care se garantēzā. Cea mai bunā dovadă, cā acestū inseratū nu se basēzā pe înșelātōriā este, cā mă obligū prin acesta în publicū a restitui suma fie-cārui, la care nu-i convine marfa.

Trimiterea se face numai cu remburș (Nachnahme) sēu prin solvirea anticipativā a prețului prin

P. Perlberg's Agentur

der vereinigten amerikanischen Patent-Silberwaaren-Fabrik in Wien, II., Rembrandtstrasse 33. 472,6-3

Avisū d-lorū abonați!

Rugām pe d-nii abonați ca la reînnoirea prenumerațiunei sē binevoiescā a scrie pe couponul mandatului postalū și numerii de pe fāșia sub care au primitū diarulū nostru pānā acuma.

ABONAMENTE

„GAZETA TRANSILVANIEI“

Prețulū abonamentului este:

Pentru Austro-Ungaria:

- Pe trei lunī 3 fl. —
Pe șēse lunī 6 fl. —
Pe unū anū 12 fl. —

Pentru România și străinătate:

- Pe trei lunī 10 fr.
Pe șēse lunī 20 fr.
Pe unū anū 40 fr.

Abonamente la numerele cu data de Duminecā.

Pentru Austro-Ungaria:

- Pe anū 2 fl. —
Pe șēse lunī 1 fl. —
Pe trei lunī 50 cr.

Pentru România și străinătate:

- Pe anū 8 franci.
Pe șēse lunī 4 franci.
Pe trei lunī 2 franci.

Abonamentele se facū mai ușorū și mai repede prin mandate postale.

Domnii, cari se vorū abona din nou, sē binevoiescā a scrie adresa lāmuritū și a arāta și poșta ultimā.

Administrațiunea „Gazetei Transilvaniei.“

Mersulū trenurilor

pe liniile orientale ale căii ferate de statū r. u. valabilū din 1 Iunie 1890.

Table with multiple columns for train routes (Budapesta-Predeală, Predeală-Budapesta, etc.) and rows for various stations and train types (Tren de pers., Tren de accele-ratū, etc.).